

PSIXOZ KASALLIGI

TTA o'qituvchisi:

Nazarova Zarnigor Raxmatjon qizi

TTA talabalari:

Burxonova Mexrinisa Rustamjon qizi

Tursunaliyeva Mohinur Bahromjon qizi

Annotatsiya: Mazkur maqola psixik kasalliklar haqida tushuncha, psixoz qanday kasallik kelib chiqish sabablari, bu kasallikni diagnostikasi, davolash choralari va asoratlarini o'rganishga bag'ishlangan.

Tayanch tushunchalar: Psixik kasalliklar, psixoz, intoksikatsiya, oligofreniya, epilepsiya, travmatik psixoz,.

Аннотация: Данная статья посвящена изучению понятия психических заболеваний, причины возникновения психоза, диагностике, лечебным мероприятиям и осложнениям этого заболевания.

Ключевые слова Психические заболевания, психозы, интоксикации, олигофрения, эпилепсия, травматический психоз.

Annotation: This article is devoted to the study of the concept of mental disorders, what causes of the origin of psychosis, diagnosis of this disease, treatment measures and complications

Key words Mental disorders, psychosis, intoxication, oligophrenia, epilepsy, traumatic psychosis.

Psixik kasalliklar-bosh miya faoliyatining buzulishidan kelib chiqadigan kasalliklar ruhiy faoliyatning funksional o'zgarishidan to uning butunlay buzulishigacha bo'lgan holatlar. Psixik kasalliklarda bemor voqelikni to'g'ri idrok etolmaydi, shu jihatdan psixik kasalliklar ichki kasalliklardan farq qiladi. Psixik kasalliklarning sabablari xilma-xil, bular orasida irsiy omil asosiy o'rin tutadi. Masalan: Oligofreniya, psixopatiya, manikial –depressiv psixioz, epilepsiya va shizofreniyaning kelib chiqishida kishining nasl- nasabi muhim rol o'ynaydi. Psixik kasalliklarning paydo bo'lishi va avj olishiga infeksiya kasalliklar, bosh miyaning shikastlanishi, intoksikatsiya, ruhiy iztiroblar ham sabab bo'lishi mumkin. Psixik kasalliklarning vujudga kelishida kasallikka sabab bo'ladigan omillardan tashqari, kishining o'ziga xos xususiyatlari, uning ilgari boshidan kechirgan kasalliklari (masalan, miya shikastlanishi, alkagoldan zaharlanish, ichki a'zolar kasalliklari, naslida ruhiy kasallik borligi va boshqalar ham ahamiyatga ega. Psixoz-ruhiy holatni haqiqiy va haqiqiy bo'lmagan narsalar o'rtasidagi chalkashliklarni o'z ichiga oladi. Psixoz insonning beshta hissiyotiga xulq –atvoriga va hissiyotlariga ta'sir qilishi mumkin.

Psixoz davrida ong haqiqat bilan aloqani yo'qotadi. Biror kishi nafaqat o'zlari, balki atrofdagilar uchun ham chalkash va qo'rqinchi bo'lgan voqealarni boshdan kechirishi mumkin. Psixoz odatda odamning genetikasi va hayotiy tajribasining kombinatsiyasi natijasida yuzaga keladi. Stressli hodisalar ,moddalarni iste'mol qilish yoki hatto jismoniy holat (demensiya ,Parkinson va boshqalar) ba'zi odamlarda psixozni keltirib chiqarishi mumkin. Psixozning yana bir sababi giyohvand moddalar va spirtli ichimliklarni iste'mol qilishdan kelib chiqadi. Ushbu holat gallyutsinatsiyalar va aldanishlar kabi alomatlarini keltirib chiqaradi. Ko'pgina hollarda ushbu alomatlarining tajribasi qisqa muddatli bo'lib, faqat bir necha soat yoki kun davom etadi. Kamdan kam hollarda, preparatni og'ir va uzoq muddat iste'mol qilish ,tanadan chiqib ketganidan ancha vaqt o'tgach bir necha oy yoki yil davom etadigan psixozni keltirib chiqarilishi mumkin. Psixoz atamasini birinchi marta 1841 –yilda Karl Fridrix Kanstatt tomonidan, so'ngra yana 1845 yilda Ernst von Feuchtersleben tomonidan kiritilgan . 1846 yilda Karl Fridrix Flemming jismoniy kelib chiqishi haqida shunday yozgan “Ruhiiy kasallik yoki psixoz hissiy organ vositachiligida ruhda ildiz otadi .Ruhiiy kasalliklarning keyingi sababi tana a'zolarining kasalligidir” deb yozgan. Lekin tarixiy rivojlanishda psixiatr Emil Kraepelining borib taqaladigan triadik tizim butun psixiatrik kasalliklar tasnifida ustunlik qildi .Triadik tizim psixozlarni organik (jismoniy jihatdan oqlanishi mumkin bo'lgan) va endogen (jismoniy jihatdan oqlanmaydigan) psixozlarga ajratadi. Ikkala olimning fikri ikki xil bo'ldi ya'ni Flemming bu kasallik ruhda sodir bo'ladi degan fikrni Kraepelin jismoniy jihatdan kelib chiqadi degan fikrni aytishdi. Bu kasallikka qo'yiladigan diagnostika bosh miya magnit-rezonans tomografiyasi ,Bosh miya rentgenografiyasi,elektroensefalografiyasi. Davolash usulari Antidepressantlar, Trankvilizatorlar, Tinchlantiruvchi vositalar, Psixoterapiya usuli va neyroleptiklar yordamida davolanadi. Asoratlari o'z vaqtida davolanmasa suitsidal holatlar bilan yakun topishi mumkin. Profilaktikasi: Psixoterapevt bilan doimo ko'rikda bo'lish ,psixika buzulishiga olib keluvchi kasalliklarni o'z vaqtida davolash ,Uyqu rejimini boshqarish kerak bo'ladi. Xulosa qilib aytganda psixologik kasalliklarga uchrashdan saqlanish kerak. Ko'p asabiylashish,uyqu vaqtning kamroq bo'lishiga yo'l qo'ymaslik, psixotrop moddalar qabul qilmaslik, alkogol, narkotik moddalarni qabul qilmaslik kerak. Har bir odam o'z sog'lig'iga be e'tibor bo'lmasligi kerak. Sog' tanda sog'lom aql.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

- 1.M.G.Davletshin. “Psixologiya”, Izohli lug`ati, Toshkent 1998
- 2.M.G.Davletshin. «Umumiy psixologiya», Toshkent, 2002.
- 3.Foziev E. «Umumiy psixologiya», 2 –kitob, Toshkent, 2004.
- 4.Мелибаева, Р. (2021). Тиббий психодиагностиканинг методологик муаммолари.

5. Fayzulla og'li, U. B., & Ikromjon o'g'li, I. M. (2023). BO'LAJAK TIBBIYOT XODIMLARINI KASBGA TAYYORLASHDA PSIXOLOGIK TA'SIR USLUBLARINI O'RGATISHNING O'ZIGA XOSLIGI. *Scientific Impulse*, 1(8), 831-834.

6. Vohidjon, O. (2023). TIBBIYOT XODIMINING BEMORLARGA SO'Z ORQALI TA'SIR KO'RSATISHI. *Scientific Impulse*, 1(8), 827-830.

7. Baxtiyarovna, S. D. (2023). ART-TERAPEVTIK USULLARNI TIBBIYOTDA QO'LLASHNING HOS JIHATLARI. *Scientific Impulse*, 1(8), 781-787.

8. Nazarova, Z. (2023). ILK FARZAND KO'RGAN AYOLLARDA SHAXSLARARO MUNOSABATLARNING IJTIMOY PSIXOLOGIK HUSUSIYATLARI.

9. Raxmatjonqizi, N. (2023). KASALLIKKAMUNOSABATTIPLARIVAULARNINGTAHLILI. *Scientific Impulse*, 1(6), 439-443.

10. Raxmatjonqizi, N. (2023). PSIXOLOGIKYETUKLIKNINGIJTIMOY-PSIXOLOGIKOMILLARI. *Scientific Impulse*, 1(6), 436-438.

11. Raximova Roxat Boysoatovna, Raxmiddinova Durdon Tolib qizi, & Ibragimova Nilufar Yuldoshali qizi. (2023). BOLALARDA PSIXOLOGIK TRAVMALARNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI. *Scientific Impulse*, 1(8), 417-420

12. Raximova Roxat Boysoatovna, Jo'rayeva Muazzam Bahridinovna, & Abdvohidova Sayyora Sherzod qizi. (2023). O'QITUVCHINING PEDAGOGIK QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH. KASBIY FAOLIYATDA NUTQ MADANIYATI VA NOTIQLIK SAN'ATI. *Scientific Impulse*, 1(8), 413-416

13. Raximova Roxat Boysoatovna, & Sodiqov Og'abek Zokir o'g'li. (2023). TA'LIM SOHASIDAGI DAVLAT SIYOSATINING TAMOYILLARI.AMALGA OSHIRLAYOTGAN ISLOHATLAR. *Scientific Impulse*, 1(8), 409-412.

14. Raximova Roxat Boysoatovna, Baratova Zulayxo Salim qizi, & Maqsudxo'jayeva Xadicha Mansur qizi. (2023). TALABA QIZLAR HAYOTIDA PEDAGOGIK BILIMLARNING O'RNI. *Scientific Impulse*, 1(8), 404-408.

15. Abdvakilovna, K. U., & Xusanovna, R. X. (2022). O'SMIRLARDA DEVIANT XULQ-ATVOR SHAKLLANISHIGA OILAVIY NIZOLARNING TA'SIRI. *Journal of new century innovations*, 19(2), 91-94.

16. Abdvakilovna, K. U., & Baxriddin o'g'li, X. J. (2022). O'SMIRLARDA SALBIY XULQ-ATVOR NAMOYON BO'LISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Journal of new century innovations*, 19(2), 87-90.

17. Abdvakilovna, K. U. (2022). OLIY O'QUV YURTI TALABALARIDA KASBIY VA AXLOQIY SIFATLARI SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAJRIBA ISHLARI NATIJALARI. *Journal of new century innovations*, 19(2), 95-98.

18. Karakulova, U., Rashidova, G., & Raxmatullayeva, M. (2023). DEVIANT XULQ-ATVOR RIVOJLANISHIDA OILAVIY MUNOSABATLARNING TA'SIRI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 3(1).

19. Davlataliyevna, S. N. (2022). OILADAGI SALBIY MULOQOTNING FARZAND PSIXOLOGIYASIGA TA'SIRI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 475-478.

20. Davlataliyevna, S. N. (2022). PSYCHOLOGY AND ITS PRINCIPLES. *Scientific Impulse*, 1(5), 823-826.

21. Davlataliyevna, S. N. (2022). UMUMIY PSIXOLOGOYA VA TURLI XIL PSIXOLOGIK AMALIYOTLAR. *Scientific Impulse*, 1(5), 820-822.